

राज्ञःशिरउपगृह्य अंककृत्वेत्यर्थः ॥ २ ॥ एकाया पुत्रराज्याग्रचिन्ता ॥ ३ ॥ राज्यस्याकंटकत्वं दर्शयति ॥ विहायेति ॥ विपथे कांतारे ॥ सार्थहीना सहायभूतपथि कसंघरहिता ॥ ४ ॥ आत्मनोदैवतंभर्तारं परित्यज्य त्यक्तधर्मणः त्यक्तस्त्रीधर्मोयया तादृश्याःकैकेय्याअन्या अन्यत्र पुत्रराज्ये काजीवितुमिच्छेत् ॥ परिष्वज्येतिपाठे भर्तारंपरित्यज्य तेनसहभोगान्भुक्त्वा तंकाळांतरेपरित्यज्येतिशेषः ॥ ५ ॥ एवंसाहसकरणेहेतुमाह ॥ नेति ॥ किंपाकोनिबः ॥ कतकस्तु किंपाकोविषभेदः ॥ तं

कौसल्यावाप्यपूर्णाक्षीविविधंशोककरीता ॥ उपगृह्यशिरोराज्ञःकैकेयींप्रत्यभाषत ॥ २ ॥ सकामाभवकैकेयिभुंश्चवराज्यमकंटकं ॥ त्यक्त्वा राजानमेकाग्रानृशंसेदुष्टचारिणि ॥ ३ ॥ विहायमांगतोरामोभर्ताचस्वर्गतोमम ॥ विपथेसार्थहीनेवनाहंजीवितुमुत्सहे ॥ ४ ॥ भर्तारंतुपरित्यज्यकास्त्रीदैवतमात्मनः ॥ इच्छेज्जीवितुमन्यत्रकैकेय्यास्त्यक्तधर्मणः ॥ ५ ॥ नलुब्धोबुध्यतेदोषान्किंपाकमिवभक्षयन् ॥ कुब्जानिमित्तंकैकेय्याराघवाणांकुलंहतं ॥ ६ ॥ अनियोगेनियुक्तेनराज्ञारामंविवासितं ॥ सभार्यजनकःश्रुत्वापरितपस्यत्यहंयथा ॥ ७ ॥ समामनाथांविधवांनाद्यजानातिधार्मिकः ॥ रामःकमलपत्राक्षोजीवन्नाशमितोगतः ॥ ८ ॥ विदेहराजस्यसुतातथाचारुतपस्विनी ॥ दुःखस्यानुचितादुःखंवनेपर्युद्विजिष्यति ॥ ९ ॥ नदतांभीमघोषाणांनिशासुमृगपक्षिणां ॥ निशम्यमानासंत्रस्ताराघवंसंश्रियिष्यति ॥ १० ॥ कोपादिनाभक्षयन् आत्महत्यादोषंनबुध्यतेतद्वदित्यर्थइत्याह ॥ तत्रलुब्धइतिनात्यंतसमंजसं ॥ धनलोभादिना परस्यविषभक्षणंकारयन् यथाहत्यादोषंनबुध्यतइति वक्तुमुचितं ॥ यत् कैकेय्याराघवाणांकुलंहतं तत्कुब्जानिमित्तं प्रेरकतया ॥ ६ ॥ अनियोगे अनुचितनियोगे ॥ वरव्याजात् कैकेय्यानियुक्ते न राज्ञा सभार्यरामंविवासितंश्रुत्वा जनकोहमिवपरितपस्यति ॥ ७ ॥ जीवन्नेवनाशमदर्शनंगतः ॥ जीवनाशमितोगतइतिपाठे ॥ राज्ञोजीवनाशोयथाभवतितथागतइत्यर्थः ॥ ८ ॥ चारुतपस्विनी भर्त्रेसेवनादित्याशयः ॥ पर्युद्वेगोभयं वनेदुःखंप्राप्येतिशेषः ॥ ९ ॥ निशम्यमाना नादमितिशेषः ॥ निशम्यनादमितिपाठांतरं ॥ १० ॥